

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ
голова приймальної комісії
В. С. Пономаренко
2022 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
051 «Економіка»
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії (PhD)

Харків, 2022

Фахове випробування є комплексним іспитом, що дозволяє виявити рівень володіння вступників загальними і спеціальними компетентностями за спеціальністю 051 «Економіка». До складу питань внесені основні питання за науковими напрямками «Економічна теорія», «Економіка підприємства», «Міжнародна економіка», «Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика», «Математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці».

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими володіє магістр (спеціаліст) за спеціальністю 051 «Економіка» (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компетентності, якими повинен володіти магістр (спеціаліст) за спеціальністю 051 «Економіка»

Компетентності
Загальні:
- здатність до оцінки та аналізу соціально-економічних процесів і явищ на глобальному (мега-), макро-, мезо- і макрорівнях
- здатність розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах
- здатність визначати та ідентифікувати концептуальні характеристики загальноекономічних процесів та оцінювати їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання
- знання і розуміння теоретичних основ, принципів, процесів та закономірностей функціонування й розвитку міжнародної економіки
- здатність працювати самостійно і автономно
- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію
- здатність усвідомлювати особливості формування, розвитку та зв'язку економіки праці, соціальної економіки та політики;
- здатність визначати та критично оцінювати ключові тренди соціально-економічного та демографічного розвитку та умов дотримання принципів соціальної справедливості та соціальної безпеки в суспільстві.
- здатність виконувати професійну діяльність відповідно до стандартів якості
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття
- здатність до навчання
- здатність формувати нові ідеї (креативність)
- здатність адаптуватися до нових ситуацій в професійній діяльності
- володіти понятійно-категоріальним апаратом сучасної економічної теорії для розкриття концептуальних та методологічних засад функціонування та розвитку господарського механізму ринкової економіки, моделювання та оцінювання економічної поведінки економічних агентів
- здатність аналізувати закономірності та давати науково-обґрунтовану оцінку етапів процесу суспільного відтворення, виробництва суспільного продукту та створення суспільних благ

- здатність використовувати сучасну методологію, положення та інструментарій сучасної економічної теорії для ідентифікації та розкриття закономірностей функціонування та розвитку економічних систем на мікро-, мезо-, макро- рівнях
- володіти сучасними методиками та методичними прийомами дослідження теоретичних та методологічних проблем функціонування ринкового механізму, встановлення ринкової рівноваги та конкурентної взаємодії економічних агентів в умовах різних моделей ринку
- здатність визначати сутність основних макроекономічних проблем функціонування та розвитку економічних систем, вміння аналізувати макроекономічні показники, визначати їх взаємозв'язок та вплив на динаміку економічного розвитку
Спеціальні (професійні, фахові):
- здійснювати оцінку ролі держави в формуванні основних інструментів забезпечення ефективного функціонування національної економіки, визначати джерела економічного зростання та функції держави в сфері регулювання соціально-економічного розвитку
- здатність застосовувати сучасну методологію та інструментарій інституціонального аналізу в дослідженні взаємозв'язку і взаємодії відносин власності і економічної влади
- здійснювати обґрунтування оптимальних економічних рішень в умовах обмежень, що накладаються на можливості суб'єктів господарювання, на основі використанням теоретичних положень та практичного інструментарію мікроекономічного аналізу
- здатність оцінювати вплив макроекономічного середовища на функціонування організацій та органів влади
- здатність визначати стан та результати використання економічних ресурсів підприємств
- здатність до прийняття обґрунтованих рішень щодо основних планових показників діяльності підприємства в умовах ринкової економіки
- здатність до обґрунтованого використання форм і систем оплати праці працівників підприємств
- здатність до визначення показників економічної ефективності діяльності підприємств
- здатність здійснювати діагностику системи соціально-трудових відносин, соціального захисту і соціальної безпеки населення та його окремих категорій для поглибленого розуміння ключових проблем демографії та соціальної економіки і політики;
- здатність сприяти створенню умов реалізації людського розвитку особистості та суспільства у соціально орієнтованій економіці.
- здатність розуміти економічні основи функціонування організації для збору інформації з метою прийняття рішень, планування діяльності та контролю
- здатність збирати та обробляти первинну інформацію, виявляти загальні тенденції розвитку організації
- здатність до використання інформаційних систем в економіці, що дозволяють аналізувати та прогнозувати соціально-економічні явища на макро-, мезо- та мікрорівнях
- здатність формувати математичні моделі, що адекватно описують соціально-економічні явища на макро-, мезо- та мікрорівнях
- здатність оцінювати результати фінансово-економічної діяльності
- уміння знаходити та оцінювати нові ринкові можливості та формулювати бізнес-ідею
- знання сутності й особливості міжнародної економічної діяльності, форм та методів міжнародного торгівельного, інвестиційного та валютно-фінансового співробітництва
- володіти прийомами і методами оцінювання розвитку основних форм міжнародних економічних відносин
- оцінювати вплив факторів виробництва на розвиток економік країн світу, визначати ефективні інструменти використання факторів виробництва
- здатність здійснювати аналіз міжнародної економіки як системного комплексу взаємовідносин суб'єктів та процесів регіоналізації світогосподарських зв'язків

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ З ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційний білет з фахового випробування включає три питання, які характеризують особливості економічних відносин щодо макро- та мікроекономіки, економіки підприємств з урахуванням специфіки їх функціонування у зовнішньому і внутрішньому середовищі щодо використання економічних ресурсів та врахування тенденцій функціонування ринкового середовища у міжнародному контексті, основних методів економіко-математичного моделювання та інформаційних систем і технологій, що дозволяють визначати стан та тенденції розвитку суб'єктів господарювання на макро-, мезо та макрорівнях.

Розподіл балів за питаннями екзаменаційного білету є таким: 1 питання – 33 бали, 2 питання – 33 бали, 3 питання – 34 бали.

Критерії оцінювання знань абітурієнтів за результатами вступного екзамену за фахом

Екзаменаційний білет вступного екзамену за фахом включає три питання. Кожне питання належить до певної теми, що дозволяє визначити як загальнотеоретичну підготовку абітурієнта, так і знання певних галузей економіки. передбачає дві частини: тестові завдання, практичні завдання.

Розподіл балів за питаннями екзаменаційного білету є таким: 1 питання – 33 бали, 2 питання – 33 бали, 3 питання – 34 бали.

Деталізовані критерії оцінювання відповідей на питання наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Критерії оцінювання виконання завдань екзаменаційного білету з фахового випробування

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	2
30 – 33 (34)	Відповідь на питання є бездоганною, демонструє творчий підхід, мають місце оригінальні версії щодо пояснення сучасної ситуації у відповідності з питанням. Висновки аргументовані та обґрунтовані, викладені у логічній послідовності на високому рівні. Сформовано власні рекомендації відрізняються практичною значущістю та можливістю впровадження у практику. Наведено статистичні дані, які характеризують стан перебігу питання в сучасних умовах на вітчизняному ринку та у міжнародному середовищі.
22 – 29	Відповідь правильна, демонструє творчий підхід, мають місце оригінальні версії щодо пояснення сучасної ситуації у відповідності з питанням. Висновки аргументовані та обґрунтовані, викладені у логічній послідовності на високому рівні. Сформовано власні рекомендації відрізняються практичною значущістю та можливістю впровадження у практику.
16 – 21	Питання висвітлено в цілому вірно, але мають місце певні неточності.

	Висновки недостатньо аргументовані та обґрунтовані. Сформовані рекомендації щодо подальшого розвитку явища відрізняються практичною значущістю та можливістю впровадження у практику
11 – 15	Відповідь на питання дана в цілому вірно, але мають місце певні помилки та неточності. Висновки недостатньо аргументовані та обґрунтовані. Сформовані рекомендації щодо подальшого розвитку явища відрізняються практичною значущістю, але недостатньо логічні
5 – 10	Абітурієнт припускається значної кількості помилок на певних етапах відповіді на питання, стикається із значними труднощами при аналізі ситуації, робить нечіткі висновки. Рекомендації щодо подальшого розвитку явища не сформульовані
1 – 4	Абітурієнт припускається значної кількості помилок при відповіді на питання, стикається зі значними труднощами при аналізі ситуації. Висновки за результатами розкриття явища відсутні. Рекомендації щодо подальшого розвитку явища або ситуації не сформульовані
0	Наявність невдалої спроби відповіді або її відсутність взагалі

Відповідно до інформації, наведеної у табл. 2, загальна оцінка виконання завдань екзаменаційного білета з фахового випробування ставиться з урахуванням таких критеріїв:

оцінка 90-100 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу, виявлення системних знань навчального матеріалу на бездоганно якісному рівні, чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами з певної дисципліни, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді повинно бути акуратним, висновки аргументовані та обґрунтовані, викладені у логічній послідовності на дуже високому рівні;

оцінка 82-89 балів ставиться за умови засвоєння рекомендованої літератури, виявлення глибоких і узагальнених знань матеріалу, що передбачений навчальною програмою, правильне трактування основних понять, застосування методів, методик з певної дисципліни, вміння використовувати їх для виконання конкретних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді має бути акуратним, логічним та послідовним;

оцінка 74-81 бал ставиться за засвоєння програмного матеріалу та рекомендованої літератури, добре володіння понятійним апаратом, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; при наявності незначних помилок, які суттєво не впливають на результат, або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання має бути охайним;

оцінка 64-73 бали ставиться, якщо студент не в повній мірі виявляє основні знання навчального матеріалу, що передбачений програмою, при виконанні практичних завдань недостатньо ефективно застосовує теоретико-методичні положення в межах теми (проблеми). При відповіді абітурієнт припускається значних помилок, які призводять до невірному результату; висновки недостатньо повні та обґрунтовані;

оцінка 60-63 бали виставляється за умови часткового вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань; за умови, якщо завдання

частково виконане, а абітурієнт продемонстрував розуміння основних положень матеріалу проблеми (теми), оформлення відповіді є недостатньо акуратним, висновки необґрунтовані, проте пов'язані за змістом питання;

оцінка 49-59 балів ставиться у випадках, якщо абітурієнт при виконанні практичних завдань без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається суттєвих помилок, стикається з труднощами при аналізі та порівнянні соціально-економічних явищ та процесів в управлінні, оформлення вирішення є неакуратним, висновки неаргументовані, необґрунтовані та майже не пов'язані з основною відповіддю;

оцінка 39-48 балів ставиться абітурієнту за неопанування значної частини програмного матеріалу, невміння правильно виконати практичні завдання, якщо він стикається зі значними труднощами при аналізі соціально-економічних явищ та процесів; оформлення вирішення є неакуратним, висновки або не аргументовані та майже не пов'язані з основною відповіддю, або взагалі відсутні;

оцінка 29-38 балів ставиться абітурієнту, який не опанував програмний матеріал, не може правильно виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі соціально-економічних явищ та процесів, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні засвоєння, висловлює його окремими реченням;

оцінка 1-28 балів ставиться за невірні відповіді загалом.

У табл. 3 наведено шкалу переводу оцінок за виконання завдань екзаменаційного білета з фахового випробування.

Таблиця 3

Шкала переводу оцінок за виконання завдань екзаменаційного білета

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Характеристика оцінки
90 – 100	Відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок
82 – 89	Добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
74 – 81		Добре – в цілому правильна відповідь, проте робота має значну кількість помилок
64 – 73	Задовільно	Задовільно – не погано, але з великою кількістю недоліків
60 – 63		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	Незадовільно

Голова предметної комісії

Г. В. Назарова

ЗМІСТ ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Тема 1. Економічна теорія (макро- та мікроекономіка)

1. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.
2. Ринок. Моделі ринків. Конкуренція та ціноутворення в умовах різних моделей ринків.
3. Суспільне відтворення. Суспільний продукт. Економічне зростання.
4. Господарський механізм та економічні функції держави.
5. Роль держави в основних теоріях макроекономічного регулювання.
6. Домогосподарство в системі економічних відносин. Заощадження та споживання домогосподарств.
7. Капітал. Наймана праця і заробітна плата. Витрати виробництва і прибуток.
8. Корисність в економічній теорії: поняття, проблеми виміру. Потреба і корисність. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність.
9. Власність як економічна та юридична категорія.
10. Види та форми власності: приватна, комунальна, державна. Права власності та їх структура.
11. Попит і пропозиція як основні важелі ринкового механізму. Закон попиту. Цінові і нецінові детермінанти попиту.
12. Ринкова рівновага: механізм встановлення, умови формування та шляхи досягнення.
13. Еластичність попиту та пропозиції, фактори, які на них впливають.
14. Мікроекономічна модель підприємства. Виробнича функція: поняття, параметри, види.
15. Економічні інститути та їх роль у ринковій економіці.
16. Суспільні блага: їх види та особливості.
17. Ефективний обсяг виробництва суспільних благ.
18. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.
19. Роль держави у вирішенні основних макроекономічних проблем. Макроекономічна політика та її види.
20. Механізм функціонування грошового ринку. Грошова база, грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція.
21. Інфляція: сутність та основні види. Інфляційний механізм.
22. Товарний ринок. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Рівновага сукупних попиту і пропозиції.
23. Поняття та структура факторів виробництва. Ринки факторів виробництва (ресурсів): особливості попиту та пропозиції, рівновага.
24. Інвестиції в основний капітал.
25. Кейнсіанська та неокласична інвестиційна функція.

Тема 2 Економіка підприємства

1. Поняття підприємства як основної ланки національного господарства. Визначення мети і напрямків діяльності підприємства. Правові основи функціонування підприємств в Україні.

2. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх загальна характеристика. Унітарні та корпоративні підприємства. Акціонерні товариства. Товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, з повною відповідальністю. Командитні товариства.

3. Класифікація підприємств в залежності від їх розмірів та кількості працюючих: малі підприємства, середні та великі. Пільги для суб'єктів малого підприємництва, які діють в Україні.

4. Види об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, концерни, консорціуми, холдинги, промислово-фінансові групи. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні.

5. Поняття та класифікація продукції. Класифікація видів продукції підприємства за ступенем готовності, характером об'єкта виробництва, особливостями використання, напрямками збуту.

6. Види характеристик продукції. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції в натуральному і вартісному виразі.

7. Характеристики зовнішнього середовища господарювання підприємств. Фактори зовнішнього оточення, які мають прямий вплив на підприємство. Фактори опосередкованого впливу.

8. Економічні функції держави. Державне економічне регулювання діяльності суб'єктів господарювання: методи, принципи, цілі та основні напрямки.

9. Засоби державного регулювання економіки. Заходи щодо демонополізації виробництва.

10. Державне регулювання цін та тарифів, його методи. Основні задачі податкової й амортизаційної політики держави.

11. Трудові ресурси та персонал підприємства. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу. Класифікація персоналу за характером функцій, за рівнем кваліфікації тощо.

12. Розрахунок ефективного фонду часу роботи працівників. Визначення чисельності різних категорій працівників та структури персоналу.

13. Кадрова політика і система управління персоналом: мета, функції, принципи здійснення. Оцінка персоналу, її види. Функції оцінки персоналу та напрямки використання її результатів. Колективний договір на підприємстві.

14. Сутність продуктивності праці. Методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний. Показники продуктивності праці. Класифікація факторів, які впливають на продуктивність праці.

15. Сутність та функції оплати праці. Державна політика та законодавство з оплати праці.

16. Тарифні угоди. Організація оплати праці на підприємстві. Тарифна

система та її елементи.

17. Форми оплати праці робітників: відрядна і погодинна. Характеристика різних систем оплати праці.

18. Оплата праці керівників, фахівців і службовців. Основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

19. Виробничі фонди підприємства: основні та оборотні. Невиробничі основні фонди, їх призначення.

20. Класифікація і структура основних виробничих фондів. Методи оцінки основних виробничих фондів.

21. Види зносу основних фондів та його вимірювання. Амортизація основних фондів: прискорена і неприскорена, фіскальна і бухгалтерська.

22. Відтворення основних виробничих фондів як складова частина процесу розширеного виробництва. Показники ефективності. Напрямки інтенсифікації виробництва та способи ефективного використання основних фондів.

23. Поняття нематеріальних ресурсів. Об'єкти інтелектуальної та промислової власності, їх класифікація.

24. Особливості оцінки вартості нематеріальних активів, її методи. Амортизація нематеріальних активів.

25. Сутність і структура оборотних коштів. Оборотні фонди та фонди обігу: поняття, відмінність, складові частини. Класифікація оборотних коштів за функціональним призначенням, місцем у виробничому процесі, принципами організації, джерелами формування.

26. Об'єм, структура та динаміка оборотних коштів. Фактори, які зумовлюють зміну об'єму оборотних коштів. Кругообіг оборотних коштів, його стадії.

27. Методи нормування: аналітичний та прямого розрахунку. Визначення нормативів оборотних коштів у різних елементах: у виробничих запасах, у незавершеному виробництві, у витратах майбутніх періодів, у залишках готової продукції.

28. Оцінка ефективності використання оборотних коштів: показники обертання оборотних коштів, показники використання матеріальних ресурсів у виробництві.

29. Визначення економічного ефекту від прискорення обертання оборотних коштів. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних коштів.

30. Поняття собівартості. Види собівартості. Групування витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями: взаємозв'язок, області використання. Складання кошторису.

31. Види калькуляцій, методи калькулювання собівартості. Методика розрахунку основних статей калькуляції.

32. Основні напрямки розширення техніко-технологічної бази: технічне переозброєння, реконструкція, нове будівництво, модернізація. Програма технічного розвитку підприємства.

33. Лізинг як форма відновлення технічної бази виробництва. Лізинг фінансовий та оперативний.

34. Виробнича потужність підприємства і порядок її обґрунтування. Цілі та принципи розрахунку виробничої потужності. Показники виробничої потужності і рівня її використання.

35. Поняття якості продукції. Якість продукції як один з основних факторів конкуренції та збільшення обсягу збуту. Показники якості продукції, основні методи визначення показників якості.

36. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Напрямки використання чистого прибутку. Поняття точки безбитковості.

37. Оцінка соціально-економічної ефективності виробництва. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

38. Підприємство, як об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві.

39. Оцінка ефективності реальних інвестицій. Показники NPV, РВР, IRR. Фактори підвищення ефективності використання інвестицій.

40. Концентрація виробництва як напрямок розвитку підприємства та її показники. Основні напрямки концентрації виробництва. Переваги та недоліки концентрації виробництва.

41. Сутність диверсифікації виробництва як форми його концентрації. Види диверсифікації виробництва та її показники. Переваги та недоліки диверсифікації виробництва.

42. Комбінування виробництва як форма його диверсифікації та концентрації. Переваги та недоліки комбінування виробництва.

43. Спеціалізація виробництва як форма його концентрації. Види спеціалізації виробництва. Переваги та недоліки спеціалізації виробництва.

44. Кооперування виробництва як наслідок його спеціалізації. Показники кооперування. Переваги кооперування виробництва.

45. Основні форми і види реструктуризації підприємств і обґрунтування проекту її впровадження. Соціально-економічна ефективність реструктуризації підприємств.

46. Поняття економічної безпеки. Джерела та види негативного впливу на підприємство. Структура функціональних складових частин економічної безпеки. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

47. Забезпечення економічної безпеки підприємства за окремими функціональними складовими: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова. Служба безпеки підприємства, її задачі функції, об'єкти захисту.

Тема 3. Міжнародна економіка

1. Світова економіка. Сутність, структура й основні етапи розвитку.

2. Показники розвитку світового господарства. Система національних

рахунків.

3. Класифікація країн у світовій економіці. Критерії виділення підсистем у світовому господарстві.

4. Сутність і форми міжнародного розподілу праці (МРП). Види МРП. Показники і фактори, що впливають на розвиток МРП.

5. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності. Критерії класифікації суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

6. Сутність структура та особливості міжнародної економічної діяльності.

7. Міжнародна торгівля як форма міжнародних економічних відносин. Сутність, структура, форми, методи та основні показники міжнародної торгівлі.

8. Основні тенденції в міжнародній торговельній політиці: політика вільної торгівлі та політика протекціонізму.

9. Регулювання міжнародних торговельних відносин. Діяльність міжнародних торговельних організацій.

10. Україна в міжнародній торгівлі. Галузеві та геополітичні пріоритети розвитку зовнішньої торгівлі України.

11. Сутність міжнародної торгівлі послугами. Принципові відмінності міжнародної торгівлі товарами та торгівлі послугами.

12. Особливості формування та функціонування світового ринку праці.

13. Технологія як товар і як фактор виробництва. Сутність міжнародного трансферту технологій та його вартісна оцінка. Технологічна місткість ринку.

14. Міжнародні комерційні та некомерційні науково-технічні зв'язки.

15. Міжнародний рух капіталу як основна форма міжнародних економічних відносин. Причини та форми міжнародного руху капіталу.

16. Транснаціональні корпорації (ТНК) – головні суб'єкти міжнародної виробничої та інвестиційної діяльності, їх сутність і еволюція, сучасна стратегія.

17. Міжнародний кредит і його роль у міжнародних економічних відносинах. Форми міжнародного кредиту. Особливості кредитування зовнішньоекономічних операцій.

18. Структура та принципи організації світової та національної валютної системи: загальні підходи та принципові відмінності.

19. Суб'єкти міжнародних економічних операцій в Україні. Критерії класифікації.

20. Галузеві та геополітичні пріоритети розвитку зовнішньої торгівлі України. Аналіз та оцінка товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі України.

21. Специфіка участі України в міжнародних ринках капіталів. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. Сучасна державна інвестиційна політика.

22. Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві і регулюванні міжнародних економічних відносин. Особливості співробітництва України з міжнародними економічними організаціями.

23. Регулювання міжнародної економічної діяльності України. Критерії впливу держави на умови та результативність міжнародного співробітництва. Інструменти прямого та непрямого впливу держави на розвиток світової економіки.

24. Особливості митного регулювання міжнародної торгівлі в Україні.

25. Формування економічної єдності світу. Поглиблення інтернаціоналізації світового господарства. Роль науково-технічного розвитку у зближенні якісних характеристик сучасного виробництва.

26. Становлення міжнародних інтеграційних процесів. Сутність, головні передумови і цілі міжнародної економічної інтеграції.

27. Особливості сучасної економічної глобалізації. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин.

28. Глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва України.

29. Особливості сучасної геоекономічної моделі розвитку України в міжнародному контексті.

30. Економічна інтеграція як фактор розвитку міжнародної економічної діяльності України. Основні завдання та умови європейської інтеграції України.

Тема 4. Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика.

1. Типи і моделі соціальної політики, їх характеристика світовий досвід застосування.

2. Об'єкти й суб'єкти, інструменти та інститути соціальної політики в соціально орієнтованій економіці.

3. Проблеми зайнятості та трудової активності населення. Міграційні процеси як виклик сьогодення.

4. Концепція сталого розвитку як основа соціальної політики.

5. Сутність соціальної безпеки національної економіки. Показники діагностики соціальної безпеки.

6. Соціальна структура суспільства. Соціально-економічна стратифікація.

7. Соціальні функції економіки. Соціальне розшарування населення як вихідна риса соціалізації економіки.

8. Механізм соціального захисту населення. Соціальні стандарти та нормативи.

9. Показники рівня та якості життя населення. Бідність як світова соціально-економічна проблема.

10. Держава в соціально орієнтованій ринковій економіці: роль та функції.

11. Роль держави та її інститутів у розробці й реалізації соціальної політики.

12. Причини та наслідки загострення соціальних проблем в Україні в результаті економічних реформ.

12. Соціальна сфера та інфраструктура, її роль у вирішенні соціальних проблем. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери.
13. Пенсійне забезпечення населення. Напрямки реформування пенсійної системи. Зарубіжний досвід.
14. Сутність, типи та етапи демографічної кризи. Її економічні наслідки.
15. Концепція безумовного (базового) гарантованого доходу. Її переваги, недоліки та можливості використання.
16. Людський капітал як основа гідної праці та розвитку соціальної економіки.
17. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики в Україні.
18. Соціальна відповідальність суспільства. Її сутність та значення.
19. Гендерні аспекти соціальної політики в Україні та в світі. Гендерна нерівність та шляхи її подолання.
20. Зайнятість та безробіття, їх види та показники вимірювання. Мобільність робочої сили на ринку праці.
21. Сучасні тенденції розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
22. Передумови формування соціально-трудового напрямку економічної думки та внесок видатних вчених в його розвиток.
23. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціально-трудових відносин в Україні.
24. Порівняльна характеристика понять "трудоий потенціал" та "людський капітал".
25. Оцінка ролі конвенцій МОП в сфері зайнятості, ратифікованих Україною.
26. Характеристика основних напрямів моніторингу соціально-трудої сфери в Україні.
27. Призначення, мета та завдання проектів МОП, що реалізуються в даний час в Україні.
28. Порівняльна характеристика Європейської, Англосаксонської та Китайської моделей соціально-трудоих відносин.

Тема 5. Математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці

1. Поняття моделі, економіко-математичної моделі, види моделей.
2. Класифікація методів моделювання та їх характеристика.
3. Математична модель і її складові. Види моделей.
4. Геометричне тлумачення задачі лінійного програмування.
5. Графічний метод розв'язання задач лінійного програмування.
6. Методи штучного базису.
7. Характеристика основних елементів багатокритеріальної моделі.
8. Основні поняття теорії ігор.
9. Характеристики методу експертних оцінок.

10. Багатокритерійна модель задачі прийняття рішень.
11. Призначення, особливості методу сценаріїв, "мозкової атаки", методу "Дельфі".
12. Системний підхід до прийняття рішень, сутність і основні положення.
13. Системний аналіз як основа побудови системи рішень в економічних системах в умовах ринкової економіки.
14. Мережева модель, правила її побудови.
15. Види виробничої функції.
16. Основні балансові рівняння.
17. Економічна інформація та її класифікація. Інформаційні технології.
18. Операційні системи, їх місце і роль в програмному забезпеченні комп'ютерів. Класифікація операційних систем.
19. Операційні системи WINDOWS XP.
20. Текстові редактори, їх призначення. Можливості оформлення економічних текстів.
21. Електронні таблиці. Створення та обробка електронних таблиць. Використання діаграм для аналізу даних.
22. Системи управління базами даних, їх призначення. Властивості систем управління базами даних (СУБД) і технологія використання.
23. Інформаційні системи маркетингових досліджень.
24. Інформаційні системи ринку цінних паперів.
25. Бухгалтерські інформаційні системи.
26. Класифікація сучасних СУБД.
27. Метод Дерева цілей.
28. Метод морфологічного аналізу.
29. Пошукові системи в Інтернет.
30. Засоби комунікації в Інтернет.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения: учебник/ Е. Ф. Авдокушин. – М.:Юристъ, 2001. – 368 с.
2. Аكوпова Е. С. Мировая экономика и международные экономические отношения / Е. С. Аكوпова, О. Н. Воронкова, Н. Н. Гаврилко. – Ростовн/Д: "Феникс", 2001. – 416 с. – (Серия "Ученики, учебніе пособия").
3. Афанасьев М.В. Экономика предприятия: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. В. Афанасьев, А. Б. Гончаров. [За ред. М.В. Афанасьєва]. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 410 с.
4. Багрова І. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посібн./ І. В. Багрова, О. О. Гетьман, В. Є. Власюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
5. Базилевич В. Д. Макроекономіка: практикум : навч. посібн. / В.Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик : за ред. В.Д. Базилевича. –2-ге вид.,

переробл. і доп. – К.: Знання, 2010. – 550 с.

6. Базилевич В. Мікроекономіка: опорний конспект лекцій. – К. : Четверта хвиля, 1998. — 248 с.

7. Базилевич В.Д. Економічна теорія: політекономія: підручник / В.Д.Базилевич, В. М. Попов. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2007. – 720 с.

8. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія: Навч. посібник / За ред. проф. Г. І. Башнянина і доц. О. В. Щедрої. – Львів: Новий світ. – 2000. – 2007. – 640 с.

9. Башнянин Г. І. Політична економія : навч. посібн. / Г. І. Башнянин, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – Львів : Новий світ, 2007, 2006. – 380 с.

10. Бережная Н.И. Политическая экономия в структурно-логических схемах / Н. И. Бережная. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2008. – 288 с.

11. Берзинь Н.Э. Экономика фирмы. – М.: Институт международного права и экономики, 1997. – 254 с.

12. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України: навчальний посібник / С. В. Бестужева. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 212 с.

13. Бестужева С. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 384 с.

14. Білецька Л. В. Економічна теорія : політекономія, мікроекономіка, макроекономіка / Л. В. Білецька. – К. : Центр учбової літератури 2005. – 505 с.

15. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.М. Бойчик. — К. : Атіка, 2007.

16. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник / С. Я. Боринець. – Вид 5-те, перероб. і допов. – К. : Знання, 2008. – 582 с.

17. Бутник, О. М. Економіко-математичне моделювання динамічних закономірностей розвитку економічних систем [Текст] : монографія. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 223 с.

18. Ворст Й. Экономика фирмы. / Й. Ворст, П. Ревентлоу – М.: Высшая школа, 1994. – 280 с.

19. Горбенко Н. Є. Політична економія : навч. посібн. для студ. вищих навч. закл. / Н. Є. Горбенко, М. Й. Дмитренко, І. Ю. Кочума ; Національний банк України ; Університет банківської справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 408 с.

20. Григорян Г.М. Историческая тенденция капитализма (политэкономический аспект) : монографія / Г. М. Григорян. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 240 с.

21. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник/ О.А. Грішнова.- К.: Знання, 2006.- 559 с.

22. Егоршин А.П. Управление персоналом. / Егоршин А.П. – Н.: Новгород: НИМБ, 2003 – 318 с.

23. Економіка підприємства / За ред. І.М. Бойчук. – К.: Каравела; Львів: Новий Світ, 2000. – 292 с.

24. Економіка підприємства : підручник / [І.О.Чаюн, Г.М. Богославець, Л.Л.Стасюк та ін.; за заг. ред. проф. Н.М.Ушакової]. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005.

25. Економіка підприємства: Зб. практ. задач і конкретних ситуацій / За ред.

С.Ф. Покропивного. – К.: КДЕУ, 2000. – 327 с.

26. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За ред. Г.О Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2000. – 248 с.

27. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2003. – 608 с. – Рос. мовою.

28. Економіка підприємства: підручник./ [М.Г. Грещак та ін., за заг. ред. Г.О. Швиданенко]. — К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2009. 11. Економічна діагностика: навчальний посібник для студентів ВНЗ. / [О.О Гетьман, В.М. Шаповал]. — К.: Центр навч. літ-ри, 2007.

29. Економіка зарубіжних країн: [навч. посіб.] / за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, В. М. Осипова. – [3-тє вид., перероб. та доп. навч. посіб.] – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 544 с.

30. Економічна теорія : підручник за ред. В. М. Тарасевича. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

31. Емельянова, Н. З. Информационные системы в экономике [Текст] : учеб. пособие для студ. учрежд. среднего проф. образования, обуч. по группе спец. Экономика и управление. – М. : Форум - Инфра-М, 2006. – 461 с.

32. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник / О.С. Іванілов. — К.: Центр навч. літ-ри, 2009.

33. Калина А.В. Економіка праці: Навч. Посіб. / А.В. Калина. - К.: МАУП, 2004. - 268 с.

34. Кац М. Микроэкономика / М. Кац, Х. Роузен; [Под ред. И. Пустовалова. – Мн.: Новое знание, 2004. – 828 с.

35. Киреев А. Международная микроэкономика : движение товаров и факторов производства. [учебное пособие для вузов] / А. Киреев. – М.: Международные отношения, 2002. – 416 с.

36. Киреев А. Международная экономика: в 2-х ч. Ч. 2. Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование. [учебное пособие для вузов] / А. Киреев. – М.: Международные отношения, 1999. – 488 с.

37. Клебанова Т.С., Дубровина Н.А., Полякова О.Ю., Раевнева Е.В., Милов А.В., Сергієнко Е.А. Моделирование экономической динамики [Текст] = Modelling of economic dynamics: study guide : учеб. пособие /. – [2-е изд., стереотип.]. – Х. : ИНЖЭК, 2005. – 243 с.

38. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.

39. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 7-ме вид. – К. : Знання, 2008. – 406 с.

40. Кругман П. Р. Международная экономика. Теория и политика: учебник для вузов / П. Р. Кругман, М. Обстфельд; [пер. с англ.] – М. : ЮНИТИ, 1997. – 799 с.

41. Крушельницька О.В. Управління персоналом: Нав. посіб. Для студентів

вищих нав. закладів / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. - К.: Кондор, 2005. - 304 с.

42.Кухарська Н. О. Міжнародна економічна діяльність України: навч. посіб. / Н. О. Кухарська, С. К. Харічков. – Х. :Одісей, 2006. – 456 с.

43.Кучерявенко І.А. Макроекономіка: практикум: навч. посібн.–К.:Вікар, 2008.–239 с.

44.Леоненко П. М. Сучасні економічні системи: навч. посібн. / П. М. Леоненко, О. І. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 430 с.

45.Лисовицкий В. Н. Микроэкономика : учебн. пособ. / В. Н. Лисовицкий. – Х. : ХНУ, 2007. – 404 с.

46.Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. В 2 т. Т. 1 К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Баку: Изд. “Азербайджан”, 1992. – 400 с.

47.Макконнелл К. Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. В 2 т. Т. 2 К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – Баку: Изд. “Азербайджан”, 1992. – 400 с.

48.Макроекономіка :навчальний посібн. / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. ; підзаг. ред. О. М. Кліменко. –Х.: ВД «Инжэк», 2011. –250 с.

49.Макроекономіка : підручник / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін.; під заг. ред. О. М. Кліменко. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 276 с.

50.Макуха С.М. Україна в міжнародних відносинах в умовах глобалізації / С. М. Макуха. – Х.:Легас, 2003. – 352 с.

51. Малярец, Л. М. Эконометрика в примерах и задачах [Текст] : учеб. пособие для иностр. студ. / Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця. – Х. : ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2014. – 267 с.

52.Мельник Т. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції: монографія / Т. Мельник. – К.: КНТЕУ, 2007. – 451 с.

53.Мировая экономика :учебник / под ред. проф. А.С. Булатова. – М. :Юристъ, 2002. – 734 с.

54.Михайлушкин А. И. Международная экономика : учебник / А. И. Михайлушкин, П. Д. Шимко. – М. :Высш. школа, 2002. – 336 с.

55.Міжнародна економіка: підручник / [Румянцев А. П., Климко Г. Н., Рокоча В. В. та ін.]; / за ред. А. П. Румянцева. – К. :Знання-Прес, 2003. – 447 с.

56.Міжнародні ринки ресурсів : навч. посіб. / Я. Б. Яценко, Я. А. Дубинюк, Т. В. Марена та ін.; підзаг. ред. Ю. В. Макогона. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 194 с.

57.Мікроекономіка: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 678 с.

58. Міщенко В. Я. Економіка виробничо-підприємницької діяльності / В. Я. Міщенко, П. А. Орлов, Е. Ф. Пеліхов. – К.: ІСТО, 1995. – 256 с.

59.Мочерний С. В. Економічна теорія : навч. посібн. / С. В. Мочерний. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К. : Академія, 2008. – 640 с.

60.Мэнкью Н. Г. Принципы макроэкономики: підручник для вузів /Н. Г.

Мэнкью 4-е изд. – СПб.: Изд. «Питер», 2010. – 576 с.

61. Мэнкью Н. Принципы микроэкономики. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 560 с.

62. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: підручник / В. Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.

63. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов. – 2-е изд., изм., – М.: Норма, 2005. – 576 с.

64. Организация и нормирование труда: Учеб. пособ./ Под ред. В.В. Адамчука.- М.: Финстатинформ, ЦУПЛ, 2000.- 301 с.

65. Орлов П. А. Экономика предприятия: Учеб. пособие. / П. А. Орлов, Т. П. Прохорова, Р. А. Коломиец, Т. И. Притыченко, В. П. Дуравкин, С. В. Шалабанов, В. М. Щетинин, Г. А. Холодный, С. П. Орлов [Под общей редакцией П.А. Орлова]. – Харьков: РИО ХГЭУ, 2000. – 400 с.

66. Петров, Л. Ф. Методы динамического анализа экономики [Текст]. – М. : Инфра-М, 2010. – 238 с.

67. Пиндайк Р. Микроэкономика: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2002. – 608 с.

68. Політична економія : підручник / В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський та ін. – К. : Алерта, 2008. – 486 с.

69. Пономаренко В.С., Золотарьова І.О., Бутова Р.К., Плеханова Г.О. Інформаційні системи в економіці [Електронний ресурс] [Карти] : підручник; затв. МОН / за ред. В.С. Пономаренка ; керівник проекту В.М. Анохін; комп. верстка, дизайн, обробка зобр., звуку., відеомонт., анімац.: Д.С. Мухіна, Д.О. Романова; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014.

70. Попов О.Є. Мікроекономіка : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / О.Є. Попов, В.І. Отенко, І.М. Колесніченко та ін. ; за заг. ред. Попова О. Є. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 336 с.

71. Реверчук С. К. Основи теорії економічної конкуренції : навч. посібн. / С. К. Реверчук, Т. С. Сива, Л. С. Ревечук. – К. : Знання, 2007. – 271 с.

72. Савельєва В.С. Управління персоналом: навч. посіб. для студентів вищих навч. Закладів / В.С, Савельєва, О.Л. Єськов. - К.: Професіонал, 2005. - 335 с.

73. Савельєв Є. В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник для магістрантів з міжнародної економіки і державної служби / Є. В. Савельєв. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 504 с.

74. Савченко А. Г., Макроекономіка : навч. посібн. / А. Г. Савченко – К. : КНЕУ, 2006. – 441 с.

75. Самуэльсон П. Экономика. В 2 т.: Пер. с англ. Т. 1. – М.: НПО “Алгон” ВНИИСИ “Машиностроение”, 1994. – 336 с.

76. Самуэльсон П. Экономика. В 2 т.: Пер. с англ. Т. 2. – М.: НПО “Алгон” ВНИИСИ “Машиностроение”, 1994. – 416 с.

77. Селищев А.С. Макроекономика / А.С. Селищев – СПб. : Изд. «Питер», 2000 – 448 с.

78. Сотников В. И. Микроэкономика в структурно-логических схемах / В. И. Сотников, Ю. В. Сотникова. – Х.: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2004. – 252 с.
79. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: історія : підручник / А. С. Філіпенко. – К. :Либідь, 2006. – 687 с.
80. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підручник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. / А. С. Філіпенко. – К.:Либідь, 2008. – 408 с.
81. Франк Р. Х. Микроэкономика и поведение. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 696 с.
82. Хміль Ф.І. Управління персоналом: підручник / Ф.І, Хміль . - К.: Академвидав, 2006. - 487 с.
83. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика: підручник / В. О. Шевчук. – К. :Знання, 2008. – 663 с.
84. Школа І. М. Міжнародні економічні відносини : підручник для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Школа, В. М. Козменко, О. В. Бабінська; Чернів. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – Вид 2-ге., переробл. і допов. – Чернівці : Книги-XXI, 2007. – 544 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

_____ В. С. Пономаренко

« ___ » _____ 2022 р.

Освітньо-науковий рівень
здобувач ступеня доктора філософії
Спеціальність 051 Економіка
(шифр та назва)

ВСТУПНИЙ ІСПИТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ___

1. Поняття моделі, економіко-математичної моделі, види моделей.
2. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності. Критерії класифікації суб'єктів міжнародної економічної діяльності
3. Відтворення основних виробничих фондів як складова частина процесу розширеного виробництва. Показники ефективності. Напрямки інтенсифікації виробництва та способи ефективного використання основних фондів.

Голова предметної комісії

_____ /підпис/

Г.В. Назарова